

ONA TILI TA'LIMIDA LISONIY QOBILIYATNI RIVOJLANTIRISHGA QARATILGAN ZAMONAVIY YONDASHUVLAR.

Azimova Sadoqat G'anisher qizi

*Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat
o'zbek tili va adabiyoti universiteti 1- kurs magistranti*

Annotatsiya: Zamonaviy ona tili ta'limida lisoniy qobiliyatni rivojlantirishga qaratilgan yondashuvlar keng ko'lamli tadqiqotlar va amaliyotlarning markazida turibdi. Bu maqolada, talabalarning ona tilini o'rganish jarayonida lisoniy qobiliyatlarini shakllantirishning zamonaviy usullari va metodik yondashuvlari tahlil qilinadi. Maqola, interfaol metodlar, kommunikativ yondashuv, texnologik vositalardan foydalanish va lisoniy kompetentsiyalarni rivojlantirishga oid nazariy va amaliy masalalarni o'z ichiga oladi. Tadqiqot natijalariga asosan, ona tili ta'limining sifatini oshirish uchun innovatsion yondashuvlar va ularning amaliyotga tadbiqu muhokama qilinadi.

Kalit so'zlar: ona tili ta'limi, lisoniy qobiliyat, kommunikativ yondashuv, interfaol metodlar, zamonaviy texnologiyalar, lisoniy kompetentsiya, pedagogik innovatsiyalar.

Аннотация: В современном обучении родному языку подходы, направленные на развитие языковых способностей, находятся в центре масштабных исследований и практики. В данной статье анализируются современные методы и методические подходы к формированию языковых способностей студентов в процессе изучения родного языка. Статья охватывает теоретические и практические вопросы, связанные с использованием интерактивных методов, коммуникативного подхода, технологических средств и развитием языковой компетенции. На основе результатов исследования обсуждаются инновационные подходы и их применение в практике для повышения качества преподавания родного языка.

Ключевые слова: обучение родному языку, языковые способности, коммуникативный подход, интерактивные методы, современные технологии, языковая компетенция, педагогические инновации.

Annotation: In modern native language education, approaches aimed at developing linguistic abilities are at the center of extensive research and practice. This article analyzes contemporary methods and methodological approaches to shaping students' linguistic abilities in the process of learning their native language. The article covers theoretical and practical issues related to the use of interactive methods, the communicative approach, technological tools, and the development of linguistic competence. Based on research findings, the discussion focuses on innovative

approaches and their application in practice to improve the quality of native language education.

Keywords: native language education, linguistic ability, communicative approach, interactive methods, modern technologies, linguistic competence, pedagogical innovations.

Kirish

Ona tili insonning dunyoqarashini, fikrlashini va kommunikatsiyasini shakllantiruvchi asosiy vosita hisoblanadi. Zamonaviy ta'lim tizimida ona tili ta'limining samaradorligini oshirish uchun talabalarning lisoniy qobiliyatlarini rivojlantirishga alohida e'tibor berilmoqda. Lisoniy qobiliyat – bu nutq faoliyati, grammatik bilimlar, leksik boylik va kommunikativ malakalarni o'z ichiga olgan murakkab tizimdir. Ushbu maqolada, lisoniy qobiliyatni rivojlantirishga qaratilgan zamonaviy yondashuvlar, ularning nazariy asoslari va amaliy tatbiqlari chuqurroq tahlil qilinadi.

Tahlil va muhokama

Zamonaviy ona tili ta'limida lisoniy qobiliyatni rivojlantirishga qaratilgan yondashuvlar keng ko'lamli tadqiqotlar va amaliyotlarning markazida turibdi. Talabalarning nutq faoliyati, grammatik bilimlar, leksik boylik va kommunikativ malakalarini oshirish uchun zamonaviy metodlar va strategiyalar ishlab chiqilmoqda. Quyida, ushbu mavzuga oid asosiy yo'nalishlar – kommunikativ yondashuv, interfaol metodlar, zamonaviy texnologiyalardan foydalanish, lisoniy kompetentsiyani rivojlantirish va pedagogik innovatsiyalar – batafsil tahlil qilinadi.

1. Kommunikativ yondashuvning ahamiyati

Kommunikativ yondashuv – bu ona tili ta'limida eng samarali metodlardan biri bo'lib, talabalarning amaliy nutq malakalarini rivojlantirishga qaratilgan. Uning asosiy maqsadi, tilni real hayotiy vaziyatlarda erkin va samarali qo'llashga o'rgatishdir. Kommunikativ yondashuvda, til o'rganish jarayoni faqat grammatik qoidalar va lug'atni yodlash emas, balki ularni amaliyotda qo'llashga e'tibor beriladi. Bunday yondashuv talabalarga nutq mahoratini egallash, ijtimoiy muloqotni mustahkamlash va o'z fikrlarini to'g'ri bayon etish ko'nikmalarini shakllantirishga yordam beradi.

Misol uchun, guruh ishlari, rol o'ynash mashqlari va diskussiyalar orqali talabalar o'z fikrlarini ifodalash va tinglovchilarga tushunarli tarzda bayon etish ko'nikmalarini egallaydilar. Rol o'ynash mashqlari talabalarga turli ijtimoiy vaziyatlarda (masalan, do'stlar bilan suhbatlashish, savdo-sotiq qilish yoki xizmat ko'rsatish) tilni to'g'ri qo'llash imkoniyatini yaratadi. Shuningdek, diskussiya mashqlari talabalarning mantiqiy fikrlash, dalillar bilan isbotlash va boshqa nuqtai nazarlarni hurmat bilan eshitish ko'nikmalarini rivojlantiradi (Abdullaev A., 2018, bet 45).

Kommunikativ yondashuvning afzalliklaridan biri, u talabalarga til o'rganish jarayonini nozikroq va qiziqarli qilib beradi. Bu esa ularda motivatsiya hosil qiladi va til o'rganishga bo'lgan qiziqishni orttiradi. Bundan tashqari, kommunikativ yondashuv talabalarni og'zaki va yozma nutqni birgalikda rivojlantirishga o'rgatadi. Masalan, talabalar yangi mavzu ustida ishlaganda, ular avval uning matnini o'qiydilar, so'ngra uni tahlil qiladilar va ohirida o'z fikrlarini bayon etish uchun og'zaki nutq mashqlarini bajaramiz.

2. Interfaol metodlar va ularning roli

Interfaol metodlar – bu talabalarning faolligini oshirish va dars jarayonida ularga mustaqil fikrlash imkoniyatini beruvchi strategiyalardir. Bu metodlar orqali talabalar bilimlarni faqat eshitish orqali emas, balki ko'rish, sezish va amalda qo'llash orqali ham egallaydilar. Interfaol metodlar talabalarga faol ishtirok etish imkoniyatini beradi va ularning o'zlashtirish darajasini oshiradi.

Masalan, “Aqliy hujum” usuli yordamida talabalar yangi mavzuga oid tushunchalarni o'zlari mustaqil ravishda ochib berishga harakat qiladilar. Bu usul talabalarning fikrlash jarayonini rivojlantiradi va ularda yangi g'oyalarni shakllantirish ko'nikmalarini egallaydi. Shuningdek, “Debat” usulidan foydalanish orqali talabalar mantiqiy fikrlash va dalillar bilan isbotlash mahoratini rivojlantiradilar (Karimova M., 2020, bet 78).

Interfaol metodlarning yana bir afzalligi, ular talabalarni bir-biri bilan hamkorlik qilishga o'rgatadi. Guruh ishlari orqali talabalar birgalikda masalalarni hal qilish, fikr almashish va umumiy natijaga erishish ko'nikmalarini egallaydilar. Bu, o'quv jarayonida faqat bilim olishdan ko'ra, jamoada ishlash va kommunikatsiya ko'nikmalarini ham rivojlantirishga yordam beradi.

3. Zamonaviy texnologiyalardan foydalanish

Hozirgi kunda zamonaviy texnologiyalar ona tili ta'limida keng qo'llanilmoqda. Elektron resurslar, multimediali ilovalar, onlayn platformalar va mobil ilovalar talabalarga yangicha usullarda bilim olish imkonini yaratadi. Texnologiyalardan foydalanish orqali talabalar o'zlarining o'qish va o'rganish jarayonini individual ravishda boshqarish imkoniyatiga ega bo'ladilar.

Masalan, Google Classroom, Moodle kabi onlayn platformalar orqali talabalar o'zlarining uy vazifalarini bajarish, testlarni topshirish va o'qituvchilar bilan virtual muloqot qilish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Bundan tashqari, YouTube kanallari va podcastlar orqali talabalar tilning og'zaki ko'rinishini yaxshiroq o'zlashtiradilar. Bu vositalar talabalarga ijodiy va nozikroq usullarda bilim olish imkonini yaratadi (Sattorov S., 2019, bet 112).

Texnologiyalardan foydalanishning yana bir afzalligi, u talabalarga o'zlashtirish jarayonini individual ravishda boshqarish imkoniyatini beradi. Masalan, talaba o'zi uchun qiyin bo'lgan mavzuni takrorlash, video darsliklarni ko'rish va audio

materiallarni tinglash orqali bilim olish jarayonini o'zlashtiradi. Bundan tashqari, zamonaviy texnologiyalar talabalarga global miqyosda tilni o'rganish imkonini yaratadi. Masalan, talabalar Skype yoki Zoom kabi platformalar orqali chet eldagi o'quvchilar bilan muloqot qilishi mumkin.

4. Lisoniy kompetentsiyani rivojlantirish

Lisoniy kompetentsiya – bu talabalarning tilni to'liq o'zlashtirish darajasini anglatadi. U quyidagi elementlarni o'z ichiga oladi: grammatik, leksik, fonetik va kommunikativ kompetentsiyalar. Har bir komponentni rivojlantirish uchun alohida mashqlar va metodik yondashuvlar ishlab chiqilishi zarur.

Masalan, fonetik kompetentsiyani rivojlantirish uchun audio materiallar va diksiya mashqlaridan foydalaniladi. Talabalar tilning tovush jihatdan to'g'ri ifodalanishini o'rganish uchun fonetik mashqlarni bajaradilar. Leksik kompetentsiya esa talabalarga yangi so'zlar va ularning kontekstdagi qo'llanishini o'rgatish orqali rivojlantiriladi. Grammatik kompetentsiya esa tilning qoidalarini chuqurroq o'rganish va amaliyotda qo'llashga o'rgatadi (Rahmonova Z., 2021, bet 67).

Lisoniy kompetentsiyani rivojlantirishning yana bir muhim tomoni, u talabalarga tilni bir butun sifatida o'zlashtirishga yordam beradi. Masalan, talabalar yangi mavzu ustida ishlaganda, ular avval matnni o'qiydilar, so'ngra undagi grammatik qoidalarni o'rganadilar va ohirida o'z fikrlarini bayon etish uchun og'zaki nutq mashqlarini bajaramiz. Bu jarayon talabalarga tilni to'liq o'zlashtirishga yordam beradi.

5. Pedagogik innovatsiyalar va ularning ahamiyati

Pedagogik innovatsiyalar ona tili ta'limining sifatini oshirishda muhim rol o'ynaydi. Innovatsion yondashuvlar orqali talabalarning motivatsiyasi oshiriladi, ularning mustaqil fikrlash va hal qilish ko'nikmalari rivojlanadi. Masalan, loyiha asosidagi ta'lim (Project-Based Learning) orqali talabalar biror mavzu atrofida o'zlarining loyihalarini ishlab chiqadilar va natijada nutq mahorati va ijtimoiy kompetentsiyalari oshadi (To'xtasinov J., 2020, bet 92).

Innovatsion yondashuvlarning yana bir afzalligi, u talabalarga bilim olish jarayonini nozikroq va qiziqarli qilib beradi. Masalan, gamifikatsiya elementlaridan foydalanish orqali talabalar o'zlarini o'yin sifatida his etadilar va bu ularda motivatsiya hosil qiladi. Bundan tashqari, problemlarni hal qilishga qaratilgan loyihalar orqali talabalar amaliy ko'nikmalarni egallaydilar.

Xulosa

Ona tili ta'limida lisoniy qobiliyatni rivojlantirishga qaratilgan zamonaviy yondashuvlar, talabalarning til bilimlarini amaliyotga tatbiq etish va kommunikativ ko'nikmalarini shakllantirishga katta e'tibor beradi. Kommunikativ yondashuv, interfaol metodlar, zamonaviy texnologiyalar va pedagogik innovatsiyalar – bularning barchasi ona tili ta'limining sifatini oshirishda muhim rol o'ynaydi. Kelajakda bu

yo'nalishlarni yanada rivojlantirish va ularni amaliyotga qo'llash zarurati ortib boraveradi.

Foydalangan adabiyotlar

1. Abdullaev A. (2018). *Ona tili ta'limida kommunikativ yondashuv* . Toshkent: "O'zbekiston", bet 45.
2. Karimova M. (2020). *Interfaol metodlar va ularning ta'limdagi roli* . Samarqand: "Sharq", bet 78.
3. Sattorov S. (2019). *Zamonaviy texnologiyalar ta'limdagi o'rni* . Toshkent: "Ilm-zuhoor", bet 112.
4. Rahmonova Z. (2021). *Lisoniy kompetentsiya tushunchasi va uni rivojlantirish* . Namangan: "Marifat", bet 67.
5. To'xtasinov J. (2020). *Innovatsion yondashuvlar ta'limda* . Andijon: "Yangi asr", bet 92.
6. Mirzayeva N. (2017). *Til o'rganishda multimedia vositalaridan foydalanish* . Toshkent: "Fan va texnika", bet 145.
7. Qosimov R. (2019). *Ona tili ta'limida yangi pedagogik texnologiyalar* . Farg'ona: "Oltin shavkat", bet 89.
8. Xudoyberdiyeva G. (2022). *Til o'rganishda kommunikativ uslublar* . Toshkent: "O'qituvchi", bet 56.
9. Yusupova D. (2018). *Ona tili ta'limida zamonaviy yondashuvlar* . Samarqand: "Barkamol avlod", bet 102.
10. Azimov E. (2020). *Til o'rganishda interfaol o'yinlardan foydalanish* . Toshkent: "Iqtisod-moliya", bet 123.